

Saj tega ni veliko. Vse si lahko zapomnimo na pamet. Vendar je vseeno vredno zabeležiti, da imamo pregled, nek red, da vemo, pri čem smo. Raziskovanja se tako in tako nadaljujejo. Z leti vse več odkrijemo in tako več vemo.

Nekaj zgodnjih astronomskih opazovanj na Slovenskem in Slovencev na tujem

(Kronološki pregled, 16. – 18. stoletje)

1. Opazovanje velikega kometa leta 1577; po lastnem opazovanju **Jakob Strauss (1533-1590)** napiše knjižico, ki še istega leta izide v Ljubljani. Komet je na široko opazovan iz vse Evrope¹.

Veliki komet leta 1577.

2. **Andrej Kobav (1593-1654)** poroča o opazovanju kometa leta 1639 iz Gradca, in sicer z 10-cm daljnogledom; nariše del navideznega tira kometa.

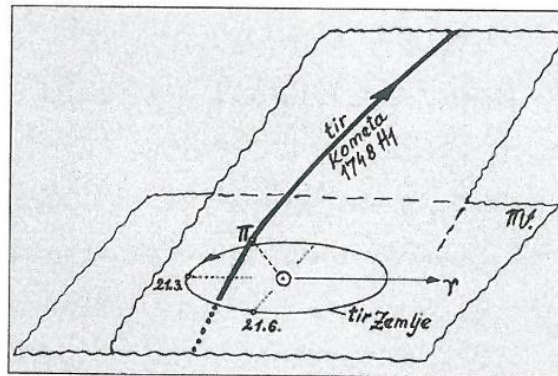
3. **Skupina menihov kapucinov** iz Vipavskega Križa, dne 28. 1. 1664 dopoldne med Vrhniko in Logatcem, opazuje delni Sončev mrk; napišejo latinsko poročilo, ki izide še istega leta v nemščini kot plakat in tako se opazovanje ohrani do danes.

---

¹ Andrej Perlah (1490-1551) je menda napisal nek *traktat o kometih iz leta 1531* (med njimi je bil tudi Halleyjev komet; op.: ta traktat pogosto navajajo, a ga v Perlahovi bibliografiji ni najti!). Naj bo kakorkoli, veliko vprašanje je, če je kakšnega sploh opazoval. O tem ni dokazov, zato Perlaha na primer ne moremo šteti za prvega opazovalca kakšnega posebno pomembnega ali izrazitega astronomskega pojava (dogodka) med Slovenci. Tu prvenstvo drži le Jakob Strauss, čeprav je opazoval komet, ki ga je videla in opazovala vsa širna Evropa. A je o opazovanju zapustil pisni document. Je pa Perlah s svojimi inštrumenti (astrolabom, trikvetrom) opazoval planet Merkur, kar se je posrečilo redkim evropskim astronomom tedanjega časa. Vendar se opazovanje Merkurja za astronoma ne šteje za kaj posebnega.

4. Ivan Dizma Florjančič de Griinfeld (1691-do 1757?) na lastni (potujoči) zvezdarni redno opravlja astronomska opazovanja, o katerih poroča (1718-1757); opazuje Luno, Sonce, planete, celo mrk prvega Jupitrovega satelita.

5. Avguštin Hallerstein (1703-1774) poroča o daljnogledskem opazovanju kometa leta 1752 iz jezuitskega observatorija v Pekingu; dne 25. 4. 1748 skupaj s kolegom po opazovanju z 1,8 m dolgim refraktorjem odkrije komet (uradna oznaka C/1748 H1).

Tir kometa C/1748 H1; v priončje II je komet prišel 29. 4. 1748.
Skica M. Prosen.

6. Janez K. Schoettl (1724-?) dne 6. 6. 1761 kot prvi na Slovenskem - iz Ljubljane - opazuje navidezni prehod planeta Venere čez Sončevo ploskev; o opazovanju zapusti pisno latinsko napisano poročilo, ki se ohrani.

7. Karel Tirnberger (1731-po 1780) iz Gradca z daljnogledom opazuje veliki svetli komet leta 1769 in o opazovanju zapusti zapis; leta 1770 iz Gradca opazuje tudi Jupitrove satelite, kar tudi objavi.

Veliki komet leta 1769. Slike so s spleta.

Kakor vidimo, so bili predmet zgodnjih opazovanj naših astronomov večinoma veliki in svetli kometi, kar se zdi povsem razumljivo. Kometi so nebesna telesa, ki na splošno vzbujajo največjo pozornost med ljudmi. Recimo, da so bili in da so še vedno najbolj popularni.

Toliko za zdaj. Če kaj novega odkrijem, sporočim drugič. Če pa kaj novega odkrijete vi, tudi povejte. Zelo vam privoščim, da kaj odkrijete. Vsako malo novo odkritje nas vse skupaj zelo obogati.

Kranj – Zlato Polje, 21. avgust 2018

Majo Prosen